

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СУЧАСНОГО УРОКУ

Зростання обсягу інформації – одна із характерних ознак сучасного етапу розвитку української школи. В таких умовах молодшому школяреві стає дедалі складніше зібрати її у цілісну картину і засвоїти, тому педагогу, для вирішення задач, поставлених сьогоднішнім, необхідно використовувати як класичну методику викладання, так і постійно відшукувати нові підходи. На зміну урокам, на яких засвоєння теоретичного матеріалу стоїть на першому місці, поступово приходять компетентісно орієнтовані, що допомагають цілісному сприйняттю навчального матеріалу, формуванню системного мислення, позитивного ставлення до пізнання. Пошуки ефективних шляхів зміни існуючої системи освіти на кращу привели до впровадження в освітній процес інтегрованого навчання. У цьому контексті в проекті «Концепції середньої загальноосвітньої школи України» наголошується, що одним із визначних принципів функціонування нової школи України, відповідно до міжнародних стандартів розвитку освіти, має стати «трансформація змісту освіти на компетентісних та інтеграційних засадах через запровадження компетентісно орієнтованих стандартів, які характеризуються відходом від традиційної «предметності» в реалізації змісту освіти» [1].

Результати аналізу наукової і методичної літератури дозволяють стверджувати, що на важливості інтеграції навчального змісту освіти наголошували прогресивні педагоги всіх часів. Так, Я.А. Коменський запропонував концепцію інтеграції освіти. Він дотримувався думки, що послідовне встановлення зв'язків між навчальними дисциплінами сприятиме формуванню цілісної системи знань. К. Ушинський створив звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти на основі інтеграції читання й письма. Досвід В. Сухомлинського став найліпшим зразком інтегрування предметів, видів пізнавальної діяльності, зокрема, його «уроки мислення в природі» – це інтеграція основних видів пізнавальної діяльності з метою навчання, виховання і розвитку дітей. Дидактичні особливості інтеграції змісту навчання на сучасному етапі розвитку освіти досліджували вчені: Н. Бібік, Л. Виготський, В. Давидов, С. Вашуленко, В. Тименко, С. Якименко, О. Савченко та інші.

Можна окреслити такі чинники на користь проведення інтегрованих уроків, обґрунтовані Н. Светловською [3]. Це: різнобічне пізнання конкретних явищ, фактів, існування інтеграції у всіх галузях діяльності людини, внутрішня необхідність молодших учнів цілісно сприймати навколишній світ (в уяві дітей простір, форми, кольори, час тісно пов'язані між собою), потреба уникнення перевантаження учнів, виключення дублювання навчального матеріалу, зменшення тижневого навантаження, використання вивільнених годин на дисципліни розвивально-виховного напрямку.

В. Максимова розглядає інтеграцію як процес і результат створення нерозривно пов'язаного, єдиного, цілого. У навчальному процесі вона здійснюється шляхом злиття в один інтегрований курс, (розділ) елементів різних навчальних предметів

Серед різноманітних підходів щодо реалізації інтеграції у змісті початкової освіти найбільш доцільним є тематичний, під час якого змістовою, методичною та організаційною одиницею процесу навчання є не урок, а система навчальної дисципліни. Такий підхід дозволяє зрозуміти те, що тема, яка вивчається, може бути пов'язана з іншими темами навчальної дисципліни, чи схожими з інших шкільних предметів. У кожній темі існують внутрішньо-предметні та міжпредметні зв'язки одночасно. Наведемо приклад. Так, тема «Перші весняні квіти» вивчається на уроках української мови, літературного читання, музичного мистецтва, образотворчого мистецтва, трудового навчання, природознавства. Тому можна подати матеріал таким чином, щоб уява про весняні квіти розвивалася комплексно.

Перший рівень – *міжпредметні зв'язки*. Як приклад – урок навчання грамоти у 1-му класі з теми «Читання і переказ тексту В. Сухомлинського «Барвисте коромисло», на якому під час проведення бесіди активізуються знання учнів про райдугу, демонструються роботи, виконані на уроці образотворчого мистецтва за темою «Малювання веселки» (міжпредметні зв'язки уроків навчання грамоти та природознавства). Прикладом інтеграції на *елементарному* рівні може служити урок на якому зінтегровано зміст предметів математики та природознавства (з відповідними темами «Множення багатоцифрових чисел на одноцифрові. Задачі на рух», «Планети Сонячної системи»). Діти працюють з багатоцифровими та іменованими числами, досліджують середню віддаленість планет від Сонця, множать багатоцифрові числа на одноцифрові і дізнаються про діаметри планет, розв'язуючи задачі на рух, обчислюють відстань від Землі до інших планет.

На *середньому* рівні інтеграція характеризується значним взаємопроникненням різнохарактерного змісту у новий якісний стан. *Глибокій* інтеграції характерне повне злиття різнохарактерного змісту значних обсягів навчального матеріалу. Прикладом такої інтеграції є курс «Мистецтво» (авт. Л. Масол, Е. Белкіна та ін.) [2].

Інтегрований урок вимагає від педагога ретельної підготовки. Вона містить: вивчення навчальних програм з предметів для виявлення можливих варіантів планування інтегрованих уроків; обдумування та формування основних понять, узгодження часу їх вивчення; підбір ефективних форм та методів реалізації навчального матеріалу, планування тематики, «побудова» уроку, визначення його основних задач; ретельний підбір оптимального навантаження молодших школярів різноманітними видами діяльності під час уроку; підбір цікавого і змістовного дидактичного матеріалу [1].

Отже, якісно, методично правильно підготовлені й побудовані та проведені інтегровані уроки вносять ефективні зміни у традиційну систему шкільної освіти України, урізноманітнюють види діяльності, які допомагають зняти утому, напруження дітей та посилюють пізнавальний інтерес учнів, що сприяє всебічному розвитку особистості. Проведення таких уроків сприяє формуванню цілісної уяви

про предмети, явища, поняття, дозволяє систематизувати знання, створює належні умови для реалізації особистісно орієнтованого розвивального навчання молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Іванова І.М. Реалізація ідеї інтеграції науки в системі базової освіти // Початкова школа. – 2013. – № 2. – С. 44-46.
2. Іванчук М. Г. Ціннісна функція інтегрованого підходу до навчання // Педагогіка і психологія: наук. вісник ЧНУ – Чернівці, 2004. – Вип. 208. – С. 79 – 84.
3. Вегера Н.С. Інтегровані уроки в початковій школі / Н.С. Вегера. – Т. – Х.: Ранок, 2008. – 160 с.

БАРНА О.М.,
КУЗЬМА-КАЧУР М.І.,
Мукачівський державний університет, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

З початком шкільного навчання основним типом діяльності дітей стає навчальна. Головною особливістю цього періоду є подальше зростання фізичних сил і прискорений розвиток пізнавальних здібностей та мислення молодших школярів. Проблема розвитку мислення є однією з найактуальніших, адже вона органічно пов'язана з проблемою засвоєння і застосування учнями знань у навчальній діяльності. Саме за допомогою мислительної діяльності учні набувають знання, формують способи дій, що впливає на розвиток творчого мислення. На нашу думку «творчий потенціал являє складну підсистему, яка тісно переплітається з іншими структурними складовими психіки, детермінуючими творчі процеси елементами» [1].

Аналіз надбань психолого-педагогічної теорії і практики дає змогу виділити основні теоретичні підходи, які доцільно враховувати в організації освітнього процесу в сучасній початковій школі з метою розвитку творчого мислення учнів. Науковець О. Лоюк у своєму дослідженні виділяє: культурологічний, діяльнісний, компетентнісний підходи [2]. Означені підходи обумовлюють напрям наших досліджень, що передбачає обґрунтування педагогічних умов розвитку творчого мислення молодших школярів в освітньому процесі початкової школи.

В Українському педагогічному словнику сутність педагогічних умов трактується як «демонстрація сукупності процесів відношень, що необхідні для виникнення та існування певного об'єкта або обставин процесу навчання, які є результатом відбору, конструювання і пристосування елементів, змісту, методів, засобів навчання для досягнення поставлених завдань [3, с. 255].

Науковець О. Лоюк виокремила такі педагогічні умови розвитку творчого мислення молодших школярів: творча особистість вчителя початкової школи, організація суб'єкт-суб'єктних відносин між педагогом та вихованцями, планомірна, систематична організація проблемно-конфліктних ситуацій.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>